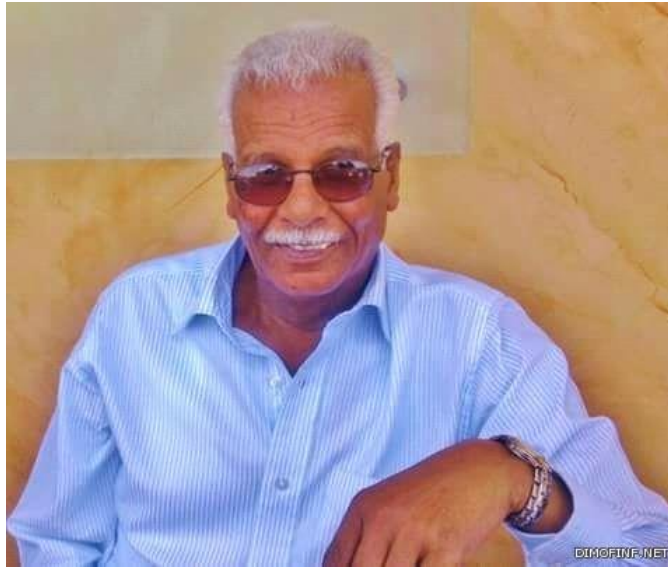

አልአሚን ዓብደሊጢፍ

ብሉጽ ታሪካዊ ስነ-ጥበባዊ ተርጓሚ

ብዶ/ር አሕመድ ሓሰን ድሕሊ

ብሃር ስነ-ጥበባዊ አልአሚን ዓብደሊጢፍ ንፍርቂ ክፍለ ዘመንን ፍርቂ ዕቁድን ስነ-ጥበብ ዓጢቁ መሪርን ነዊሕን ቃልሲ ድሕሪ ምክያዱ፡፡ ኣብ መበል 78 ዕድሜኡ ተሰዊኡ፡፡ ምሃዚ ስነ-ጥበብ አልአሚን ዓብደሊጢፍ ኣብ ንእስነቱ ብዝሓደሮ ልዑል ፍቕሪ ስነ-ጥበብ መጀመርታ ምስ ሰድራ ቤቱ'ዩ ተባቲኹ፡፡ ካብቲ ዝጸንሐ ኣረጊት ያታዊ ባህሊ ሰለዝወጸ ቀቢላኡ ነጺሎምዎ፡፡ ልዑል ትሕዝቶን ንዝተፈላለዩ ትርጉማት ክፋት ዝነበረን ስነ-ጥበባዊ ፍርያቱ ኣብ ውሽጢ መግዛእታዊ ስርዓት ኢትዮጵያ ፍርሒን ራዕዲን ፈጠሩ፡፡ ስነ-ጥበባዊ ፍርያት ብሃር አልአሚን ዓብደሊጢፍ ነቲ ኣብ'ቲ እዋን'ቲ ኣብ ኣእምሮን መንፈስን ኤርትራውያን ዝዕንቡብ ዝነበረ ሃገራዊ ስምዒት ሓይሊን ናህሪን ወሲኹሉ እዩ፡፡

ዕምቆትን ትሕዝቶን ናይ ሓቀኛ ስነ-ጥበብ ቀይዲ ዘይብሉ ናጻ ኮይኑ ናብ ዝሰፍሐ፡ ዝዓምቀን ዝበረኸን ደረጃ ክዝንቢ ከሎ እዩ፡፡ ፍርያት ስነ-ጥበባዊ አልአሚን ዓብደሊጢፍ ከኣ ንዕኡ ከይተረፈ ከገርም ዝኸኣለ ከምኡ ዓይነት ዕምቆት ሰለዝነበሮ እዩ፡፡ “ፋጥና ዛህራ” ብመልክዓን ጽባቕኣን ንስነ-ጥበባዊ አልአሚን ዝማረኸት ካብ

ደም፡ ሰጋን ስምዒትን ዝተሃንጸት ንል ሄዋን ትመስል'ኳ እንተ ነበረት፡ ህዝቢ ኤርትራ ግን ቡድ ሃብታም ሃገራዊ ስምዒቱ ነቲ ንግፍዒን ዓመጽን ጸላኢ ዝምክት ዝነበረ ሰውራ ኤርትራ ትገልጽ ገይሩ'ዩ ተርጉሙዋ።

መምህር ኣልኣሚን ዓብደሊጢፍ ብኻልእ ዘይኮነ፡ ብሰንኪ ኣብ ስነ-ጥበብ ዝነበሮ ፍቕሪ'ዩ ካብ ቤት ትምህርቲ ተኣልዩ። ዝኾነ ስነ-ጥበብ ዘይኮነስ፡ የግዳስ ናብ ርሒብ ዓለም ዘእቱ ኣእምሮን ስምዒትን ዘርዊ ብቅኒትን ህርመትን ፍቕራዊ ትርግታ ልቢን ኣተሓሳስባን ዝቆጸጸር ስነ-ጥበባዊ ሕመረት እምበር። ስነ-ጥበባዊ ኣልኣሚን ዓብደሊጢፍ ካብ ዙላ ናብ ጊንዳዕ ካብ ኣፍዓበት ናብ ናቕፋ ድሕሪ ምዘውዋሩ ረጊኡ ኣብ ግዜ ንእስነቱ ዝተቀመጠላ ኣባሻውል እያ። ኣብ'ቲ ግዜ'ቲ ከኣ ሰፊሕ ናይ ህዝቢ ተቀባልነት ዝረኸበ ደርፊታት ብትግረን ትግርኛን ኣበርኪቱ። ስነ-ጥበባዊ ኣልኣሚን ዓብደሊጢፍ ካብ ከተማታት ናብ ከተማታት ኤርትራ ጥራሕ ኣይኮነን ዝንቀሳቀስ ነይሩ። ብሰንኪ ስነ-ጥበባዊ ፍርያቱን ሃገራውነቱን፡ ኣብ ከተማታት ኣስመራ፡ ምጽዋዕን ደቀምሓረን ዝነበራ ኣብያተ ማእሰርቲ ኢትዮጵያ መሪር ግፍዒን ማእሰርቲን ኣሕሊፉ። ይኹን'ምበር ጽንዓቱ ፍጹም ክምህ ኣይበለን። ስነ-ጥበብ ናይ ምፍልፋል ዓቕሙ ኣይጉደለን፡ ብኣንጻሩ'ኳ ድኣ እቲ ዘሕለፎ መሪር ተመኩር፡ ንስነ-ጥበባዊ ቅድመ ኩነት ከይግሃሰ ወይ ንስነ-ጥበባዊ መልእኽቲ ኣብ ዝቀትል ስምዒት ከይወደቀ ብሃገራዊ ኤርትራዊ ስምዒት ንምጉሰንሰ ዝያዳ ዘየቐርጽ ፈልፋሊ ስነ-ጥበባዊ ፍርያት ንኸመንጩ ሓይሊን ጽንዓትን ፈጠሩሉ። እዚ ድማ ንቀይሕ ሕንጻጽ ኢትዮጵያ ብቃልዕ እንተ ሰጊሩ ብትካላት ጸጥታ ኢትዮጵያ እንታይ ዓይነት ግፍዒ ከምዘወርዶ ከይተዛረብና ማለት እዩ።

ኣልኣሚን ዓብደሊጢፍ ብ1939 ተወለዱ። ኣብ እዋን ፈደረሽን (1952-1962) ሃገራዊ ስምዒቱ ቀስ ብቀስ ክምዕብል ስለዘጀመረ ከኣ፡ ኣብ 1964 ኣባል ምንቅስቃስ ሓርነት ኤርትራ ብምዃን ኣብተን ብብሽውዓተ ዝቆማ ምስጢራውያን ዋህዮታት ተወዲቡ ይሰርሕ ነይሩ። ኣብ 1974 ኣብ መሳርዕ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ፡ ድሕሪኡ ከኣ ኣብ ህዝባዊ ሓይልታት ሓርነት ተሰሊፉ። ስነ-ጥበባዊ ኣልኣሚን ዓብደሊጢፍ ካብ መጀመርታ ናጽነት ኣትሒዙ ኣብ ባህላዊ ጉዳያት ህዝባዊ ግንባር ንደምክራሰን ፍትሕን ተመዲቡ ብንጥፈት እናሰርሐ እንከሎ ብዘጋጠሞ ሕማም ብ7 ነሓሰ 2017 ተሰዊኡ።

አልአሚን ዓብደሊጢፍ ንሐቀኛን ተምሳሌዊትን አፍቃሪት፣ ንፍቅሪን ልግስን ወላዲት፣ ንሰውራውያንን ሰውራን፣ ንጅግንነታዊ ተወፋይነትን ታሪካዊ ዓወታትን ከምኡ ድማ ሃገራዊ ሉአላውነት ንምክልኻል ህዝብን መንግስትን ሓይልታት ምክልኻልን አንጻር ወያነ (1998-2000) ንዘርእይዎ ጽንግትን መኸተን ዝገልጽ ብሉጽ ደርፊታት አበርኪቱ እዩ። ኤርትራዊ ሰነ-ጥበባዊ ባህሊ ኣብ ምዕቃብን ምምዕባልን ከኣ ልዑል ኣሰተዋጽኦ ገይሩ እዩ። ብዘይካ'ዚ ኣብ ውሽጢን ወጻኢን ኣብ ሃገራዊ ፈሰቲኻላት ኤርትራ ምኡዝ ደርፊታት ብምቅራብ ዝንኣድ አበርክቶ ገይሩ።

ኣብ መደምደምታ እቲ ከም ሱብ ተዋዳይን ምቅሉልን ዝነበረ አልአሚን ሓሊፉ፣ እንተኾነ ግን አልአሚን ከም ሰነ-ጥበባዊ ቦቲ ዘይሃሰሰ መሳጢን ማራኽን ሰነ-ጥበባዊ ፍርያቱ ካብ ኣእምሮ ኤርትራውያን ክጠፍእ ዘይክእል ዘለኣለማዊ ህያው እዩ። ኣብ ኤርትራዊ ሰነ-ጥበባዊ ባህሊ ፍሉይ ቦታ ዘለዎ ታሪካዊ ሰነ-ጥበባዊ ፍርያት አበርኪቱ ስለዝሓለፈ።